

УДК 338.1. 631

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-2-91

**І.П. Отенко, д-р екон. наук, професор,
Заслужений економіст України,**

otenkoip@gmail.com

orcid.org/ 0000-0001-7849-2381

**Харківський національний економічний університет імені Семена
Кузнеця**

Л.О. Ломовських, д-р екон. наук, доцент

lomovskykh@knau.kharkov.ua

orcid.org/ 0000-0002-0760-0215

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Н.О. Пархоменко, канд. екон. наук, доцент,

parkhomenko.na28@gmail.com

orcid.org/ 0000-0001-8776-6970

**Харківський національний економічний університет імені Семена
Кузнеця**

Н.О. Єфремова, канд. екон. наук

yefremova@knau.kharkov.ua

orcid.org/0000-0001-9358-4743

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Сільське господарство забезпечує населення продуктами харчування і водночас промисловість – сировиною. Сільське господарство – галузь господарства, завданням якої є забезпечення населення продовольством і отримання сировини для цілого ряду галузей промисловості.

У статті визначено сучасні тенденції розвитку економіки сільського господарства України. Проаналізовано такі показники як валова продукція сільського господарства, посівна площа сільськогосподарських культур, обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподарських культур, урожайність сільськогосподарських культур, рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах України, поголів'я сільськогосподарських тварин, рентабельність виробництва продукції тваринництва.

Ключові слова: сільське господарство, рослинництво, тваринництво, валова продукція, урожайність, посівні прощі, продуктивність тварин, поголів'я тварин, рентабельність.

Постановка проблеми. Як відомо, сільське господарство – найдавніша галузь матеріального виробництва і особлива галузь економіки, що займається рослинництвом, тобто вирощуванням культурних рослин і тваринництвом – розведенням і вирощуванням свійських тварин. Тобто сільське господарство являє собою землеробство і вирощування свійських тварин. Рослинництво забезпечує продуктами харчування, годівлю тварин і отримання волокна. Тваринництвом займаються задля отримання продуктів харчування – молока, м'яса, яєць. Також важливими продуктами є вовна, шкіра, органічні відходи.

Сільське господарство є найбільш уразливим від природно-кліматичних умов. Його технологічний процес тісно пов'язаний з природою, де земля є головним засобом виробництва. Сільське господарство використовує землю як специфічний, значною мірою невідтворюваний засіб виробництва. Сільськогосподарське виробництво пов'язане з дією природних та біологічних законів: терміни росту та визрівання рослин і тварин надзвичайно мало піддаються регулюванню. Частково на ці процеси впливає селекційна робота. Такі особливості вирощування сільськогосподарської продукції зумовлюють і ритм роботи промислових підприємств, які займаються переробкою сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку сільськогосподарського виробництва досліджувалися у багатьох роботах [1-5], однак через свою актуальність і динамічність воно потребує постійного вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження сучасних тенденції розвитку економіки сільського господарства України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Сільськогосподарська галузь для України завжди була однією з пріоритетних сфер економічного розвитку країни, адже питання організації виробництва й підтримки продовольчого забезпечення для окремої держави актуальні в усі часи. За роки незалежності в сільському господарстві України відбулися значні зміни.

Природні умови сприяли розвитку сільського господарства та визначили його спеціалізацію. В структурі сільського господарства України рослинництво має значну перевагу над тваринництвом. Це

обумовлено родючими ґрунтами, великою площею орних земель та сприятливим кліматом.

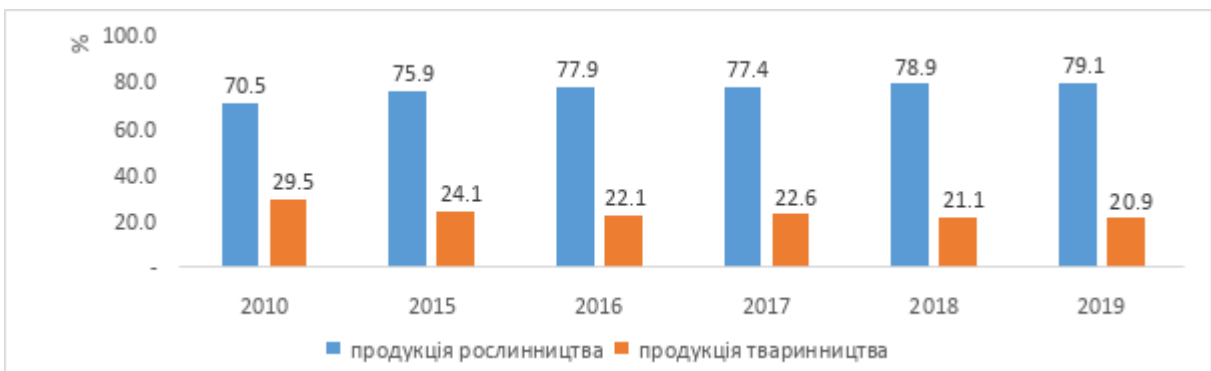
У табл. 1 представлене валове виробництво продукції сільського господарства України за галузями і за видами продукції.

1. Валова продукція сільського господарства України за видами, у постійних цінах 2016 р., 2010-2019 рр.*

Показник	2010		2015		2016		2017		2018		2019	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Продукція сільського господарства	467474,7	100	596832,8	100	634433,1	100	620475,6	100	671294,0	100	680982,4	100
продукція рослинництва	329646,3	70,5	453016,9	75,9	494461,9	77,9	480157,0	77,4	529347,5	78,9	538705,6	79,1
зернові та зернобобові	26803,3	27,1	193390,3	32,4	211762,4	33,4	198633,1	32,0	225618,7	33,6	239728,2	35,2
культури технічні	98164,6	21,0	149263,1	25,0	172100,4	27,1	167109,5	26,9	190580,1	28,4	194847,6	28,6
картопля, культури овочеві та баштанні продовольчі	67679,7	14,5	77346,2	13,0	79821,3	12,6	79901,1	12,9	80896,6	12,1	77753,1	11,4
культури плодові та ягідні, виноград	7201,3	1,5	8353,5	1,4	7793,8	1,2	8058,8	1,3	9677,3	1,4	14564,1	2,1
культури кормові	19572,9	4,2	17899,7	3,0	17935,5	2,8	16984,9	2,7	17144,5	2,6	8618,2	1,3
інша продукція рослинництва	10224,5	2,2	6764,0	1,1	5048,5	0,8	9469,5	1,5	5430,3	0,8	3194,4	0,5
продукція тваринництва	137828,4	29,5	143815,9	24,1	139971,2	22,1	140318,6	22,6	141946,5	21,1	142276,8	20,9
сільськогосп. тварини	64717,5	13,8	70153,8	11,8	70294,1	11,1	69802,1	11,2	72593,6	10,8	74165,4	10,9
молоко	50104,2	10,7	47320,7	7,9	46279,7	7,3	45816,9	7,4	44813,7	6,7	42978,0	6,3
яйця	19797,5	4,2	19498,0	3,3	17548,2	2,8	18022,0	2,9	18729,2	2,8	19362,7	2,8
вовна	103,0	0,0	55,0	0,0	50,3	0,0	47,9	0,0	46,8	0,0	42,6	0,0
інша продукція тваринництва	3106,2	0,7	6788,4	1,1	5798,9	0,9	6629,7	1,1	5763,2	0,9	5728,1	0,8

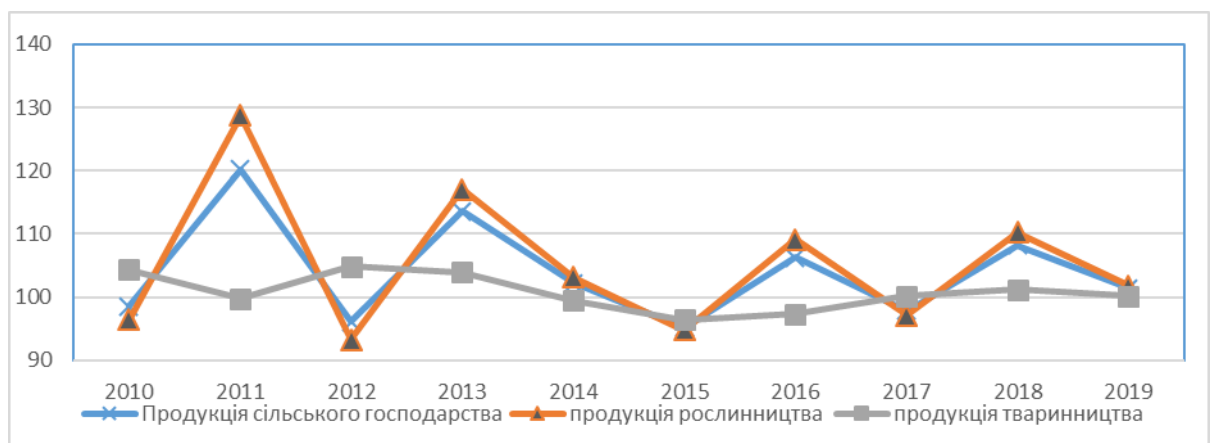
*Сформовано і розраховано автором на основі джерела [6]

Валова продукція є одним з найважливіших показників сільськогосподарського виробництва. Як свідчать дані табл. 1 валова продукція сільського господарства постійно зростала. Протягом досліджуваного періоду вищезазначений показник зріс майже на 50 %. Спостерігалася тенденція зростання частки продукції рослинництва і відповідно зменшення частки продукції тваринництва у загальній вартості валової продукції (рис. 1). У 2019 р. частка рослинництва становила 4/5 вартості продукції сільського господарства, частка тваринництва відповідно 1/5. Причому, якщо вартість продукції рослинництва постійно зростала, то вартість продукції тваринництва коливалася по роках, у цілому маючи тенденцію до зростання.

Рис. 1. Галузева структура сільського господарства України, 2010-2019 рр., %

На рис. 2. представлені індекси сільськогосподарської продукції у цілому, у тому числі рослинництва і тваринництва.

Рис. 2. Індекси сільськогосподарської продукції України, 2010-2019 рр., % до попереднього року

З рис. 2 видно, що продукція тваринництва мала більш плавні коливання, в той час як продукція рослинництва мала більш виражені коливання, що, у свою чергу, впливало на загальний показник продукції сільського господарства.

Земля в сільському господарстві є основним засобом виробництва. Одночасно використовуються фізичні, хімічні, біологічні та інші її якості для одержання врожаю сільськогосподарських культур, тобто земля виступає як знаряддя праці. Вона значною мірою визначає темпи зростання і рівень ефективності сільськогосподарського виробництва.

2. Посівна площа сільськогосподарських культур в Україні, 1991-2019 рр.*

Рік	Усього тис. га	У т.ч.											
		зернові та зерно-бобові ¹		буряк цукровий фабричний		соняшник ¹		картопля		овочеві		площа насаджень культур плодових та ягідних	
		тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%
1991	32406	14671	45,3	1558	4,8	1601	4,9	1533	4,7	7	1,5	2	2,6
2000	27173	13646	50,2	856	3,2	2943	10,8	1629	6,0	1	2,0	25	1,6
2008	27133	15636	57,6	380	1,4	4306	15,9	1413	5,2	0	1,7	67	1,0
2009	26990	15837	58,7	322	1,2	4232	15,7	1409	5,2	3	1,7	60	1,0
2010	26952	15090	56,0	501	1,9	4572	17,0	1408	5,2	5	1,7	65	0,9
2011	27670	15724	56,8	532	1,9	4739	17,1	1439	5,2	1	1,8	65	0,9
2012	27801	15449	55,6	458	1,6	5194	18,7	1440	5,2	8	1,8	65	0,9
2013	28329	16210	57,2	280	1,0	5051	17,8	1388	4,9	8	1,7	63	0,9
2014	27239	14801	54,3	331	1,2	5257	19,3	1348	4,9	7	1,7	69	0,9
2015	26902	14739	54,8	237	0,9	5105	19,0	1291	4,8	6	1,7	65	0,9
2016	27026	14401	53,3	292	1,1	6073	22,5	1312	4,9	7	1,7	64	0,8
2017	27585	14624	53,0	316	1,1	6034	21,9	1323	4,8	5	1,6	66	0,8
2018	27699	14839	53,6	276	1,0	6117	22,1	1319	4,8	9	1,6	68	0,8
2019	28011	15318	54,7	222	0,8	5928	21,2	1309	4,7	2	1,6	65	0,8

¹ У масі після доробки.

² Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

*Сформовано і розраховано автором на основі джерела [6]

На основі даних, представлених у табл. 2. можна зробити висновок, що в Україні більше, ніж половина засіяних площ знаходиться під зерновими. Протягом досліджуваного періоду значно змінився розмір посівної площі соняшника. Так, у 1991 р. посівна площа соняшнику становила 1601 тис. га, що становило 4,9 % від загальної посівної площі, то у 2019 р. – 5928 тис. га, що становило понад 20 %. Важливо відмітити, що проблема посівних площ соняшнику є надзвичайно актуальною для України. Структура посівних площ на сьогоднішній день не є раціональною, у зв'язку із чим сільськогосподарським підприємствам слід переглянути сівоzmіни, що вони застосовують.

3. Обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподарських культур в Україні, 1991-2019 рр.*

Рік	Зернові та зернобобові ¹		Бурак цукровий фабричний		Соняшник ¹		Картопля		Овочеві		Плодові та ягідні ²	
	тис. т	індекс до 1991 р.	тис. т	індекс до 1991 р.	тис. т	індекс до 1991 р.	тис. т	індекс до 1991 р.	тис. т	індекс до 1991 р.	тис. т	індекс до 1991 р.
1991	38674	...	36168	...	2311	...	14550	...	5932	...	1537	...
2000	24459	0,63	13199	0,36	3457	1,50	19838	1,36	5821	0,98	1453	0,95
2008	53290	1,38	13438	0,37	6526	2,82	19545	1,34	7965	1,34	1504	0,98
2009	46028	1,19	10068	0,28	6364	2,75	19666	1,35	8341	1,41	1618	1,05
2010	39271	1,02	13749	0,38	6772	2,93	18705	1,29	8122	1,37	1747	1,14
2011	56747	1,47	18740	0,52	8671	3,75	24248	1,67	9833	1,66	1896	1,23
2012	46216	1,20	18439	0,51	8387	3,63	23250	1,60	10017	1,69	2009	1,31
2013	63051	1,63	10789	0,30	11051	4,78	22259	1,53	9873	1,66	2295	1,49
2014 ²	63859	1,65	15734	0,44	10134	4,39	23693	1,63	9638	1,62	1999	1,30
2015 ²	60126	1,55	10331	0,29	11181	4,84	20839	1,43	9214	1,55	2153	1,40
2016 ²	66088	1,71	14011	0,39	13627	5,90	21750	1,49	9415	1,59	2007	1,31
2017 ²	61917	1,60	14882	0,41	12236	5,29	22208	1,53	9286	1,57	2048	1,33
2018 ²	70057	1,81	13968	0,39	14165	6,13	22504	1,55	9440	1,59	2571	1,67
2019 ²	75143	1,94	10205	0,28	15254	6,60	20269	1,39	9688	1,63	2119	1,38

¹ У масі після доробки.

² Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

*Сформовано і розраховано автором на основі джерела [6]

Дані табл. 3 свідчать про зростання валового збору по зернових та зернобобових, соняшнику, картоплі, овочевим, плодовим та ягідним. Найсуттєвіше зростання валового збору відбулося по соняшнику – у 6,6 разів. У 2000 р. порівняно з 1991 р. відбулося зменшення обсягів виробництва зернових і зернобобових, цукрового буряку, овочевих та плодових і ягідних. Я якщо всі зазначені види продукції в майбутньому наростили обсяги виробництва, то обсяг виробництва цукрового буряку коливався по роках, і у 2019 р. досяг найнижчого рівня. Це передусім обумовлено зменшенням посівних площ під цукровим буряком, на що, у свою чергу вплинула висока трудомісткість виробництва даної культури і застаріла бурякозбиральна техніка.

На валовий збір, крім розміру посівних площ, впливає урожайність (табл.4).

4. Урожайність сільськогосподарських культур в Україні, 1991-2019 рр.*

Рік	Зернові та зернобобові ¹		Буряк цукровий фабричний		Соняшник ¹		Картопля		Культури овочеві		Плодові та ягідні	
	ц/га	індекс до 1991 р.	ц/га	індекс до 1991 р.	ц/га	індекс до 1991 р.	ц/га	індекс до 1991 р.	ц/га	індекс до 1991 р.	ц/га	індекс до 1991 р.
1991	26,5	...	234	...	14,6	...	95	...	128	...	23,0	...
2000	19,4	0,73	177	0,76	12,2	0,84	122	1,28	112	0,88	38,4	1,67
2008	34,6	1,31	356	1,52	15,3	1,05	139	1,46	174	1,36	64,4	2,80
2009	29,8	1,12	315	1,35	15,2	1,04	139	1,46	183	1,43	70,7	3,07
2010	26,9	1,02	279	1,19	15,0	1,03	132	1,39	174	1,36	78,2	3,40
2011	37,0	1,40	363	1,55	18,4	1,26	168	1,77	195	1,52	84,9	3,69
2012	31,2	1,18	411	1,76	16,5	1,13	161	1,69	199	1,55	89,9	3,91
2013	39,9	1,51	399	1,71	21,7	1,49	160	1,68	200	1,56	103,5	4,50
2014 ²	43,7	1,65	477	2,04	19,4	1,33	176	1,85	208	1,63	95,2	4,14
2015 ²	41,1	1,55	436	1,86	21,6	1,48	161	1,69	206	1,61	104,5	4,54
2016 ²	46,1	1,74	482	2,06	22,4	1,53	166	1,75	211	1,65	101,9	4,43
2017 ²	42,5	1,60	475	2,03	20,2	1,38	168	1,77	208	1,63	103,1	4,48
2018 ²	47,4	1,79	509	2,18	23,0	1,58	171	1,80	214	1,67	128,4	5,58
2019 ²	49,1	1,85	461	1,97	25,6	1,75	155	1,63	214	1,67	108,1	4,70

¹ У масі після доробки.

² Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

*Сформовано і розраховано автором на основі джерела [6]

Дані табл. 4 свідчать про те, що обсяги валового виробництва продукції в Україні зростають не тільки екстенсивним шляхом (за рахунок збільшення посівних площ), а інтенсивним (за рахунок зростання урожайності). Так, урожайність по всіх досліджуваних видах продукції протягом досліджуваного періоду зросла на 60-100 %, по плодових і ягідних – майже у 5 разів. Щодо урожайності зернових і зернобобових, то урожайність, наприклад, озимої пшениці у Харківській області у деяких сільськогосподарських підприємствах сягає значно вищих показників – 80-100 ц/га, а соняшника – до 50 ц/га.

Рентабельність характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення (табл. 5).

5. Рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах України, 1990-2019 рр., %

	Продукція сільського господарства	У тому числі					
		продукція рослинництва	з неї				
			зерно	насіння соняшнику	цукрові буряки	картопля	овочі відкритого ґрунту
1990	42,6	98,3	275,1	236,5	29,5	27,2	27,6
2000	-1,0	30,8	64,8	52,2	6,1	14,0	-1,7
2008	13,4	19,6	16,4	18,4	7,1	7,9	11,1
2009	13,8	16,9	7,3	41,4	37,0	12,9	19,1
2010	21,1	26,7	13,9	64,7	16,7	62,1	23,5
2011	27,0	32,3	26,1	57,0	36,5	17,7	9,9
2012	20,5	22,3	15,2	45,8	15,7	-21,5	-6,8
2013	11,2	11,1	1,5	28,5	2,7	23,0	7,0
2014 ²	25,8	29,2	25,8	36,5	17,9	9,2	16,7
2015 ²	...	...	43,1	80,5	28,2	24,2	47,5
2016 ²	...	...	37,8	63,0	24,3	-3,2	19,7
2017 ²	...	...	25,0	41,3	12,4	10,0	15,6
2018 ²	...	...	24,7	32,5	-11,4	6,8	16,7
2019 ²	...	...	11,8	23,5	-15,4	15,4	7,0

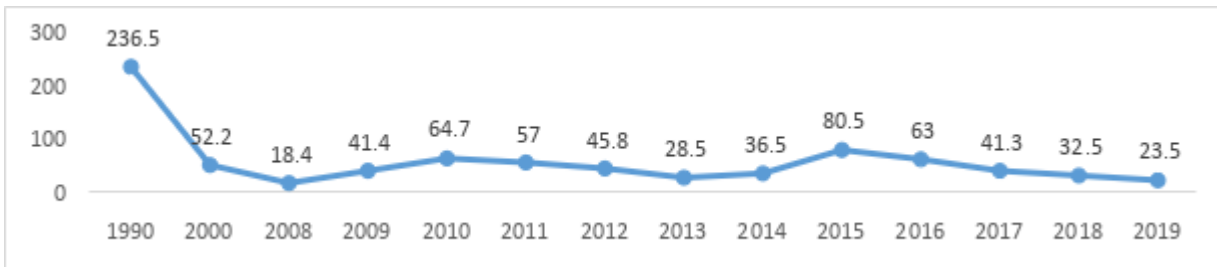
¹ У масі після доробки.

² Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

*Сформовано і розраховано автором на основі джерела [6]

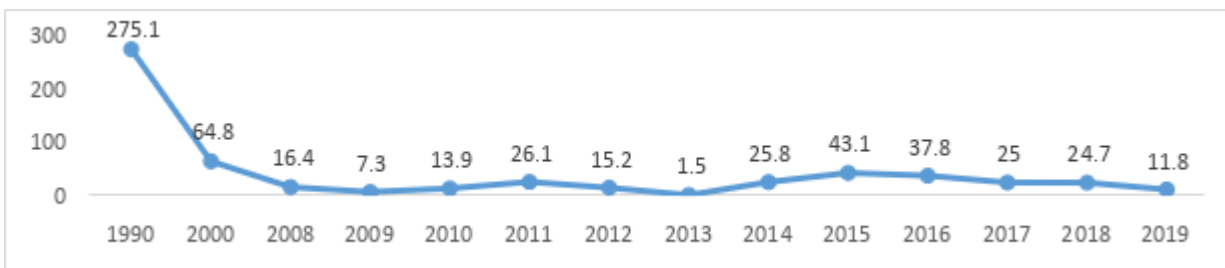

Як свідчать дані табл. 5, у звітному, 2019 р. всі види сільськогосподарської продукції галузі рослинництва, крім цукрового буряку, були рентабельними. Найвища рентабельність у насіння соняшника – 23,5 %. Це досить хороший показник, але якщо порівняти його з показником 1990 р., то бачимо значне його зниження. У 1990 р. рентабельність виробництва насіння соняшника була приблизно у 10 разів вищою, ніж у звітному 2019 р. (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка рентабельності виробництва насіння соняшника в Україні і лінія тренду, 1990-2019 рр., %.

Ще гіршою ситуація є для зернових і зернобобових, по яких рентабельність протягом досліджуваного періоду зменшилася майже у 30 разів (рис. 4).

Рис. 4. Динаміка рентабельності виробництва зернових і зернобобових в Україні і лінія тренду, 1990-2019 рр., %.

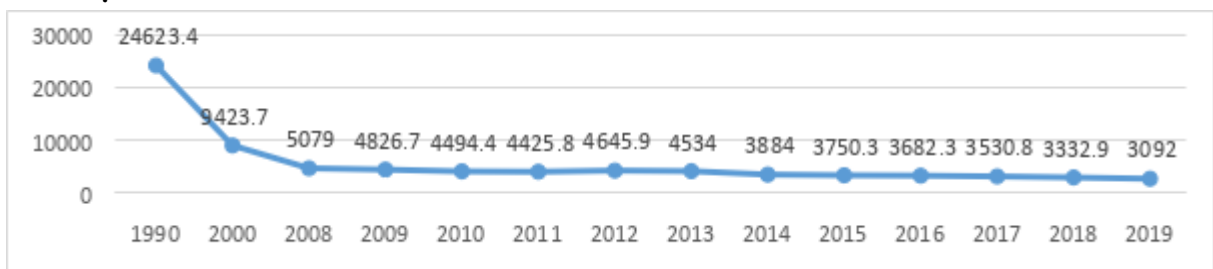
Проаналізуємо більш детально галузь тваринництва в Україні. Перш за все дослідимо поголів'я сільськогосподарських тварин (табл. 6).

Як свідчать дані табл. 6, у 2000 р. порівняно з 1990 р. відбулося різке скорочення поголів'я усіх видів тварин, потім відбувалося поступове зниження по кожному з видів, крім птиці. Динаміка по кожному з видів тварин і лінія тренду представлена на рис. 5 -8

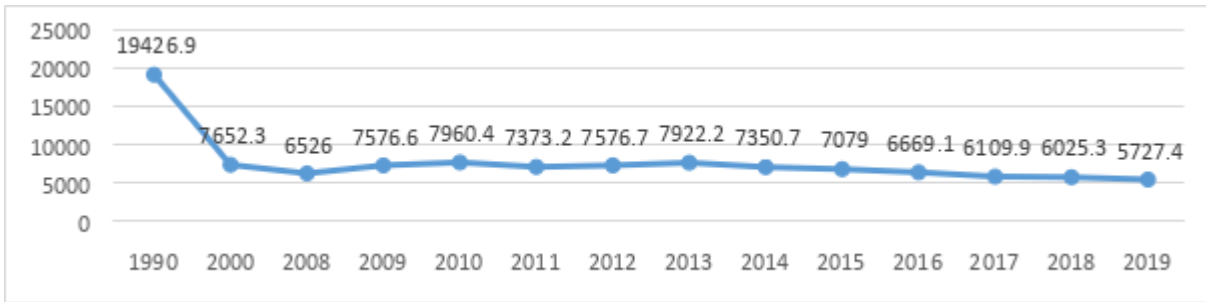
**6. Кількість сільськогосподарських тварин в Україні,
1990-2019 рр.***

Рік	Велика рогата худоба				Свині		Вівці та кози		Птиця	
	усього		у т.ч. корови		тис. гол.	індекс до 1991 р.	тис. гол.	індекс до 1991 р.	тис. гол.	індекс до 1991 р.
	тис. гол.	індекс до 1991 р.	тис. гол.	індекс до 1991 р.						
1990	24623,4		8378,2		19426,9		8419,7		246104,2	
2000	9423,7	0,38	4958,3	0,59	7652,3	0,39	1875,0	0,22	123722,0	0,50
2008	5079,0	0,21	2856,3	0,34	6526,0	0,34	1726,9	0,21	177555,9	0,72
2009	4826,7	0,20	2736,5	0,33	7576,6	0,39	1832,5	0,22	191446,4	0,78
2010	4494,4	0,18	2631,2	0,31	7960,4	0,41	1731,7	0,21	203839,8	0,83
2011	4425,8	0,18	2582,2	0,31	7373,2	0,38	1739,4	0,21	200760,6	0,82
2012	4645,9	0,19	2554,3	0,30	7576,7	0,39	1738,2	0,21	214070,6	0,87
2013	4534,0	0,18	2508,8	0,30	7922,2	0,41	1735,2	0,21	230289,8	0,94
2014	3884,0	0,16	2262,7	0,27	7350,7	0,38	1371,1	0,16	213335,7	0,87
2015	3750,3	0,15	2166,6	0,26	7079,0	0,36	1325,3	0,16	203986,2	0,83
2016	3682,3	0,15	2108,9	0,25	6669,1	0,34	1314,8	0,16	201668,0	0,82
2017	3530,8	0,14	2017,8	0,24	6109,9	0,31	1309,3	0,16	204830,9	0,83
2018	3332,9	0,14	1919,4	0,23	6025,3	0,31	1268,6	0,15	211654,4	0,86
2019	3092,0	0,13	1788,5	0,21	5727,4	0,29	1204,5	0,14	220485,8	0,90

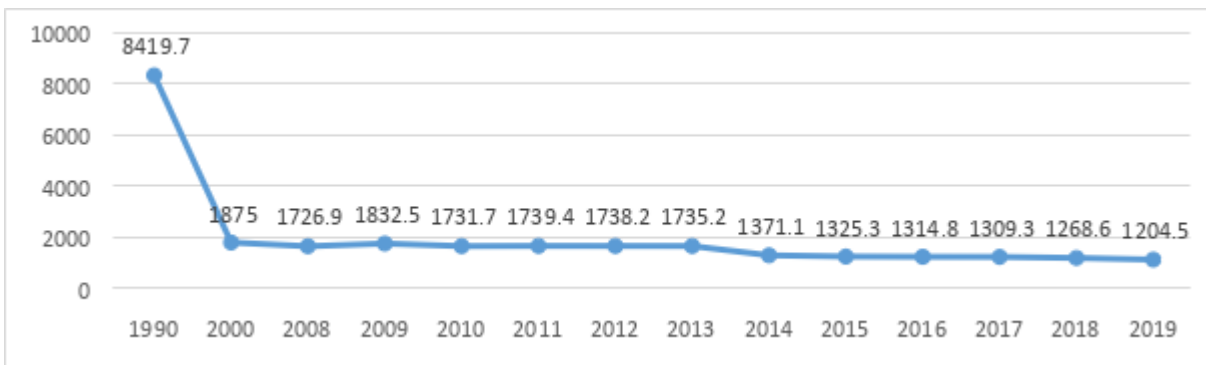
*Сформовано і розраховано автором на основі джерела [6]

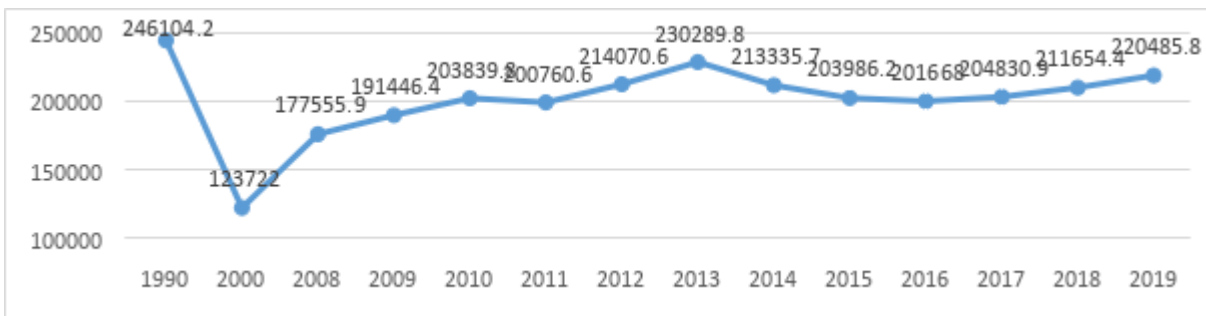
Рис. 5. Динаміка поголів'я великої рогатої худоби в Україні і лінія тренду, 1990-2019 рр., тис. гол.

Рис. 6. Динаміка поголів'я свиней в Україні і лінія тренду, 1990-2019 рр., тис. гол.

Рис. 7. Динаміка поголів'я вівець та кіз в Україні і лінія тренду, 1990-2019 рр., тис. гол.

Рис. 8. Динаміка поголів'я птиці в Україні і лінія тренду, 1990-2019 рр., тис. гол.

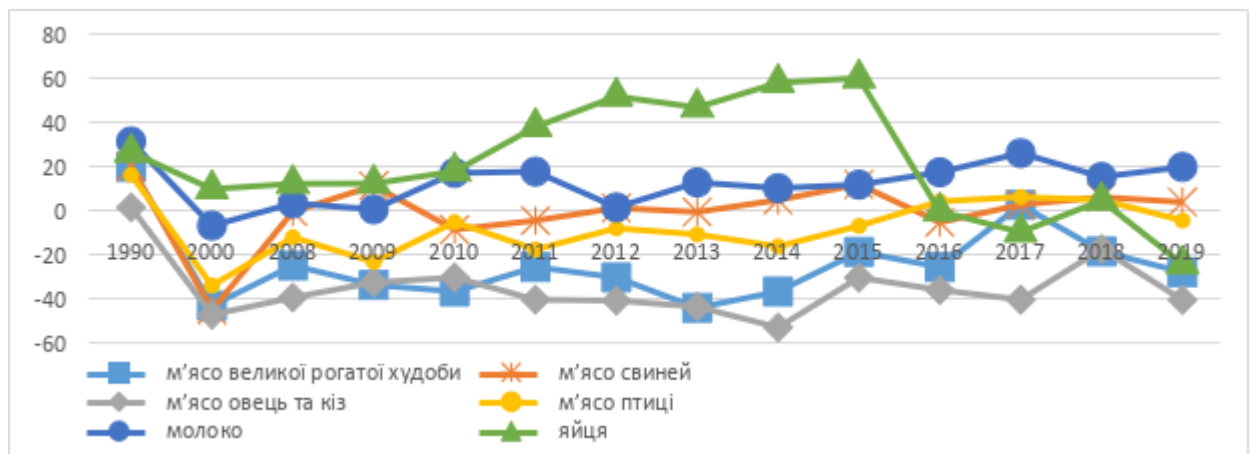
З наведених рис. 5-8 лінія тренду свідчить лише про перспективність в Україні розвитку птахівництва.

Дані таблиці свідчать про значні негативні зміни у 2000 р. і подальші роки порівняно з 1990 р. Виробництво м'яса нерентабельне. Рентабельною галузь тваринництва залишається за рахунок рентабельного виробництва молока і яєць, що підтверджує і рис. 9.

7. Рентабельність виробництва продукції тваринництва в Україні, 1990-2019 рр., %*

Рік	Продукція сільського господарства	У тому числі						
		продукція тваринництва	з неї					
			м'ясо великої рогатої худоби ¹	м'ясо свиней ¹	м'ясо овець та кіз ¹	м'ясо птиці ¹	молоко	яйця
1990	42,6	22,2	20,6	20,7	2,3	17,0	32,2	27,3
2000	-1,0	-33,8	-42,3	-44,3	-46,4	-33,2	-6,0	10,6
2008	13,4	0,1	-24,1	0,3	-38,6	-11,3	4,1	13,0
2009	13,8	5,5	-32,9	12,1	-31,8	-22,5	1,4	13,1
2010	21,1	7,8	-35,9	-7,8	-29,5	-4,4	17,9	18,6
2011	27,0	13,0	-24,8	-3,7	-39,6	-16,8	18,5	38,8
2012	20,5	14,3	-29,5	2,0	-40,0	-7,2	2,3	52,6
2013	11,2	11,3	-43,3	0,2	-42,8	-10,0	13,6	47,6
2014 ²	25,8	13,4	-35,9	5,6	-52,2	-15,4	11,0	58,8
2015 ²	...	...	-17,9	12,7	-29,6	-6,1	12,6	60,9
2016 ²	...	...	-24,8	-4,5	-35,2	5,0	18,2	0,5
2017 ²	...	...	3,4	3,5	-39,6	7,0	26,9	-9,0
2018 ²	...	...	-17,7	6,9	-16,6	5,7	16,1	5,4
2019 ²	...	...	-27,1	4,7	-39,7	-3,7	20,6	-23,5

*Сформовано і розраховано автором на основі джерела [6]

Рис. 9. Рентабельність виробництва продукції тваринництва в Україні, 1990-2019 рр., %

Висновок. Таким чином, сільське господарство було і залишиться актуальним та пріоритетним видом діяльності. В Україні переважає виробництво продукції рослинництва. Крім того, вона є більш високорентабельною, ніж продукція тваринництва. Виробництво м'яса в

Україні знаходиться на етапі занепаду, але воно є життєво необхідним продуктом, то ж відмовлятися від його виробництва не можна, у зв'язку з чим необхідно шукати шляхи виходу з кризи галузі м'ясного скотарства, свинарства тощо. Вітчизняним підприємствам необхідно шукати їхні суб'єктивні можливості для підвищення прибутковості та рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції з метою зміцнення економіки сільського господарства України, що є запорукою забезпечення продовольчої безпеки держави.

Отримані результати можуть бути використані під час формування стратегії розвитку експорту продукції аграрного сектору України та можуть стати основою для побудови економіко-математичних моделей прогнозування параметрів кон'юнктури ринку сільськогосподарської продукції.

Бібліографічний список.

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М.В. Присяжнюк, М.В. Зубець, П.Т. Саблук та ін.; за ред. М.В. Присяжнюка та ін. К.: ННЦ ІАЕ, 2011. 1008 с.
2. Національна доктрина продовольчої безпеки України / П. Саблук, Г. Калетнік, С. Кваша [та ін.] // Економіка АПК. 2011. № 8. С. 3–11.
3. Нелеп В.М. тенденції розвитку сільського господарства в Україні та світі// Економіка АПК. 2018. № 7. С. 100-105.
4. Пономарьова М.С., Єфремова Н.О., Нагорнюк О.П. Інструменти маркетингу в умовах зростання конкурентних переваг агробізнесу. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2018. № 1. С. 247-257.
5. Соціоекономічна модернізація аграрного сектору України (концептуальні положення) / В. Геєць, В. Юрчишин, О. Бородіна [та ін.] // Економіка України. 2011. № 12. С. 4–14.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References

1. Ahrarnyy sektor ekonomiky Ukrayiny (stan i perspektyvy rozvytku) / M.V. Prisyazhnyuk, M.V. Zubets', P.T. Sabluk ta in.; za red. M.V. Prisyazhnyuka ta in. K.: NNTS IAE, 2011. 1008 s.
2. Natsional'na doktryna prodovol'choyi bezpeky Ukrayiny / P. Sabluk, H. Kaletnik, S. Kvasha [ta in.] // Ekonomika APK. 2011. № 8. S. 3–11.
3. Nelep V.M. tendentsiyi rozvytku sil's'koho hospodarstva v Ukrayini ta sviti// Ekonomika APK. 2018. № 7. S. 100-105.
4. Ponomar'ova M.S., Yefremova N.O., Nahornyuk O.P. Instrumenty marketynhu v umovakh zrostannya konkurentnykh perevah ahrobiznesu. Visnyk KHNAU. Seriya: Ekonomichni nauky. 2018. № 1. S. 247-257.

5. Sotsioekonomichna modernizatsiya ahrarnoho sektoru Ukrayiny (kontseptual'ni polozhennya) / V. Heyets', V. Yurchyshyn, O. Borodina [ta in.] // Ekonomika Ukrayiny. 2011. № 12. S. 4–14.

6. Ofitsiynyy sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny. Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Отенко И.П., Ломовских Л.А., Пархоменко Н.А., Ефремова Н.А. Современные тенденции развития экономики сельского хозяйства Украины. Сельское хозяйство обеспечивает население продуктами питания и одновременно промышленность – сырьем. Сельское хозяйство – отрасль хозяйства, задачей которой является обеспечение населения продовольствием и получение сырья для целого ряда отраслей промышленности.

В статье определены современные тенденции развития экономики сельского хозяйства Украины. Проанализированы такие показатели как валовая продукция сельского хозяйства, посевная площадь сельскохозяйственных культур, объем производства (валовой сбор) сельскохозяйственных культур, урожайность сельскохозяйственных культур в Украине, уровень рентабельности производства продукции растениеводства в сельскохозяйственных предприятиях Украины, поголовье сельскохозяйственных животных, рентабельность производства продукции животноводства.

Ключевые слова: сельское хозяйство, растениеводство, животноводство, валовая продукция, урожайность, посевные площади, продуктивность животных, поголовье животных, рентабельность.

I. Otenko, L. Lomovskykh, N. Parkhomenko, N. Yefremova. Current trends in economic development of agriculture of Ukraine.

Agriculture provides the population with food and at the same time industry with raw materials. Agriculture is a branch of the economy whose task is to provide the population with food and obtain raw materials for a number of industries.

The article identifies current trends in the agricultural economy of Ukraine. Indicators such as gross agricultural output, sown area of crops, production volume (gross harvest) of crops, crop yield, the level of profitability of crop production in agricultural enterprises of Ukraine, livestock, profitability of livestock production are analyzed.

Key words: agriculture, crop production, animal husbandry, gross output, yield, sowing pilgrimages, animal productivity, livestock, profitability.

Стаття надійшла до редакції: 19.09.2020 р.